

Andra roten, tomt 20

Kvarteret Varuhuset

Elfte roten 1637–57v

Korsgatan 13 (mellan Vallgatan och

Femte roten 1657h–70

Kungsgatan 43)

Håkan Bakare R12 2.20 Rotemästare 1639–55 rote 12

1637–47: 2 mtl, 1648–49, 1654: 4 mtl, 1650–53: 3 mtl

1655 1656: 2.4 1657 v 1.2 (VI), änkan 1657h–16, 1658: 2, 1659– 61: 1 mtl, 1666–70

Håkan bakare hade 1643 köpt ett hus av *Albrecht Amman* (*Henrik Hansson i Tulebos gård 4.32?*) men icke gillats som granne av de kringboende (kanske på grund av brandrisken). Då resolverar rätten följande den 18 sept på Albrechts begäran: ”så framt sal Johan Amias arvingar och Gabriel Jönsson icke vill ha Håkan bakare jämte sig boende, så skulle de vara förpliktade och förtänkta att inträda uti samma kontrakt som Håkan bakare med bemälte Albrecht om huset slutit haver och de uti specificerade penningar till honom Albrecht att erlægga”.

Vid kämnärsrätten tvistade Håkan bakare den 24.8.1650 med *Peter Spelman*, som representerades av sin måg *Påvel spelman*. Han uppträder i RR 21.8.1651 mot Hans Hanton. Vid kämnärsrätten omtalades det i augusti 1653, att Håkan bakare hade köpt råg av *Nicolaus Ramzius*. Håkan Bakares änka beklagade sig i underrätten den 13.3.1667 över sin dotter *Christina Håkansdotter*, som ville flytta från henne nu i hennes ålderdom och som utan moderns minne och vetskap ur huset bortförde sina och systemens kläder. Dottern Christina påstod sig icke längre kunna stanna kvar hemma på grund av moderns otåligen sinne utan ville hellre ta ”tjänst hos gott folk”. Hon sade sig icke heller tagit eller burit bort fler kläder än som tillkom henne. Rätten förmanade Christina Håkansdotter ”med flit”, att hon utan dröjsmål (”fördröyan”) skulle bära hem sina kläder igen till modern och sedan stanna kvar hos henne. Var det så att hon längtade efter att komma i tjänst någonstans, så skulle det ske med moderns goda ja och samtycke ”så framt hon ville hava att förvänta sig någon välsignelse”.

Ett par månader därefter – den 8.5.1667 – fick Christina Håkansdotter ånyo inställa sig i underrätten för att denna gång möta *Frans Kocks* ombud. Det rörde sig om hennes fädernesarv, som Frans Kock en tid hade förvaltat på magistratens order och nu på grund av Christinas ”otidiga överlopp” begärde att få lämna ifrån sig. Han lämnade i rätten dels en summa i smått silvermynt, dels en räkning på varor, som Christina hade erhållit. Det framgick den 10 maj, att Christina Håkansdotters arv 62 rdr 42 öre kapital plus 27 rdr 6 öre. härrörde sig från en gårdsförsäljning. Frans Kock betalade den 20.9.1658 18 d smt i huseköpspenning för (en del av) Håkan bakares gård, som han köpt för 580 rdr. Kanske sålde eller uthyrde Frans Kock denna del till *Joseph vävare* (rote 6 1656–57. hustrun 1.18 1667) som 1660–62 svarade för en halv tomt på Korsgatan.

Att läshungern på den tiden kunde vara större än boktillgången framgick hösten 1668. Då förklarade sig *Börta Andersdotter i Käringsberg* vara upprörd över att hon till Kerstin Håkansdotter hade lånat ut en bok, som Kerstin icke ville lämna tillbaka. Boken hade varit utlånad till den karl, som bodde i samma kvarter som Kerstins moder (ryktet sade, att Kerstin var förlovad med honom.) Det kan vara språkligt intressant att höra Börta Andersdotters berättelse med tidens ord:

”Kerstins broder Anders Håkonsson och min son Joen Andersson sutto tillsammans, då kommer hon Kerstin om aftonen, frågandes efter Anders, då hon budes gå in. Samma afton lääs min son i bemälte bok, då frågade bemälte karl, om han icke kunde bekomma samma bok till låns det jag honom förvägrade, eftersom boken hos mig var pantsatt och han en främmande person var, ty bad Kerstin, att boken måtte honom efterlåtas på några dagars tid, hon skulle skaffa henne igen. Alltså tog hon boken och gick med honom sin väg det hennes broder och min son påhörde och skådade. Efter några dagars förlopp trängtade min son efter boken att läsa uti, tå han går till Kerstin moders hus fordrandes samma bok och fann karlen sittandes att flicka sine skoor som ock Kerstin, tå svarar hon, att the hade varit i Pölsebo (hos Kerstins moster, gift med Olof i Pölsebo) och haft boken med sig, därest hon medan the voro i kyrkan av en pojke i Lundby blev boken avhänd. Hon skulle göra sin flit att skaffa boken igen, var icke skulle hon betala den till mitt fulla nöje. Så emedan boken icke var mig tillhörig utan pantsatt. och ägesmannen mig fordra kunde, enär han tillstädes komme, ty vardt jag här över ”storliga bedrövat”. Peder Andersson, Gunne Clementsson svarvare, Petter Larsson skraddare och Anders Jacobsson vittnade, att ”samma person” hade bott hos Håkan bakare ”en rum tid bortåt”.

1671 hade Håkan bakares änka tydligen ansökt om befrielse från skatt, ty då kan man den 16 mars läsa i resolutionsboken: Håkan bakares änka äger icke allenast hus och gård utan ock god näring av bakeri och stekande och är icke högre skattlagd än andre fattige i staden. Varav kunde slutas, att hon icke är oförmögen, utan att vad henne tillgivs kommer andre hennes medborgare till last och änkan till besparing för hennes utom stadens borgerskap och Societet stadde arvingar”. Enligt samma resolutionsbok den 16.5.1671 ansökte *hustru Elin Andersdotter*, Håkan bakares änka, om att få förfoga över sin frånvarande son *Jacob Håkanssons* i rätten förvarade penningar för att förbättra sina hus och bygga om dem mot att hon till honom förpantade dessa hus. Det framgick den 5 juni, att även dessa pengar hade deponerats på rådhuset av handelsmannen Frans Kock.

Efter klagomål den 26.9.1692 av Anders Håkonsson framlade Christina Håkansdotter den 10 okt 1692 inventarium på vad som fanns i boet efter hennes gamla moder Elin Andersdotter, fordom Håkan bakares efterleverska, att delges hennes broder Anders Håkansson.

Anders Håkansson.

1667–70–

Håkan Bakares dotter (Christina Håkansdotter)

1676–79 M1676: 1 tomt

Erik Pancke 1681

Jöns Håkonsson /Graan/ skraddare

1681

Han var icke son utan måg till Håkan Bakares änka utan gift med den ovan ofta omtalade Christina (Kerstin) Håkansdotter. I tomtöreslängderna 1696–97 kallades han Jöns Graan.

Den 15.11.1681 begärde Jöns Håkansson skraddare medel till avlidne kapten *Oluf i Pölsebos* och hans hustrus morsysters barns underhåll. Han hade barnen hos sig till omvårdnad. Barnens fader Oluf i Pölsebo hade tydligen varit gift med en syster till Håkan Bakares änka Elin Andersdotter. I kämnärsrätten den 17.9.1650 vände han sig mot *Didrik Offerman*. Det gällde frågan om Oluf i Pölsebo hade förhyrts som högbåtsman. Den 17.9.1675 berättas, att *borgaren i Kalmar Peter*

Baumgarten, vilken kommit från Spanien och vars skepp nu låg i hamnen, hade överfallits av *kommendör Martin Ankerhielm* och kapten Oluf i Pölsebo, som tagit flaggan av hans slup m.m. Den 29.3.1677 begärde *Cornelius Johansson* och *Erik i Liden*, som var förmyndare för framlidne Oluf i Pölsebo barn, värderingsmän till en stor båt, som tillhörde barnen men som nu användes i kronoskeppens tjänst. Det bestämdes den 15.11.1681, att det parti silver, som tillhörde avlidne kapten Oluf i Pölsebo barn men som förvarades av *rådman Olaus Östring*, skulle värderas av *guldmederna Diedrich Stegh, Anders Hermansson och Nils Berg*. Oluf i Pölsebos barns förmyndare sålde gården 2.38 till buntmakare Daniel Müssiggang (uppbud 1.4.1679).

Enligt en anteckning, vars datering tyvärr förkommit, skildes Jöns Graan och hans hustru Kerstin Håkansdotter på grund av oenighet.

1704 ägdes gården av (sonen) *fiskaren Johan Graan* (burskap 2.12.1714) *Jacob Graan* ärvde en fjärdedel av gården av sin mor Kerstin Håkansdotter och sålde den den 10.7.1707 till grannen i söder *nålmakare Gerdt Heimsath*.

Johan Gran fiskares tomt värderades 1715 till 150. huset till 120 och lösöret till 40 d smt. I upphandlingslängden 1717 bor i gården 1717 av *Anders Jonsson Böker* och hans hustru *Kerstin Hansdotter* som ägare eller hyresmän medan Johan Gran, ”fattig, bräcklig fiskare” bodde där ibm. Det är okänt vem denne Anders böcker var. En bökare Anders Jonsson beviljades 7.4.1722 laga fasta på det hus och gård han tillhandlat sig av Abraham Brandt på Drottninggatan: se magistratens resolution 16.2.1719. Bouppteckning efter en *tunnbindare Anders Jonsson* och hans hustru *Anna Wingren* förrättades 31.3.1735. Se 4.18.)

Det bör alltså inte vara Johan Graans änka den *änka Elin Olofsdotter* som sålde 1721 avbränd tomt på tvärgatan mellan Kors- och Vallgatan mellan lagman Wadsts tomt i söder och tenngjutaremästare Anders Strandbergs (se 2.21) och skräddare Erik Ahlbergs tomt i norr (bör vara väst) för kontanta penningar 250 d smt till

tenngjutaremästare Anders Strandberg

(uppbud 11.4.1724), som 1722 står i tomtöreslängderna som ägare och som 1728 bebyggde den 1721 avbrända tomten. Var verksam här till 1738.

1744–45 tillhörde gården *gulddragare Gottfrid Hülse* (gift Chr 8.2.1742 med jungfru *Anna Maria Strandberg*) sedan *ostindiefararen Hans Reiss*. Denne, som avled före 1762, sålde 28.9.1748 för 1 150 d smt sålde hus och gård på Korsgatan ”mellan bagaremästare Anders Sundgrens hus i väster och Lars Åhmans gård i söder” till

tenngjutaremästare Olof Andersson Winberg

(fasta 30.10.1762). Winberg hade 1734 fått börsbrev för att bli tenngjutare och fick burskap som mästare 25.4.1746. Winberg och hans hustru *Margareta Elisabeth Sellström* pantsatte två år senare deras gård på Korsgatan till Tyska kyrkan. Utom denna gård, som i bouppteckningen 2.11.1767 värderades till 1 650 d smt, efterlämnade Winberg marknadsstånd i Örebro, Malmö, Lidköping och Vänersborg. ”I anseende till tennets fallande pris” uppgick förmögenheten endast till 55 daler. Gården med där varande verkstad värderades 1767. Winbergs änka *Margareta Elisabeth Sellström* (född 1725, död 1810) gifte 1768 om sig med

tenngjutaremästare Sven Bengtsson Roos

(född 1739, död 1812), vilken ägde gården ännu 1800. Han och hustrun sålde ödetomten 2.20 till

bagare Börge Holm
(uppbud 21.3.1803).